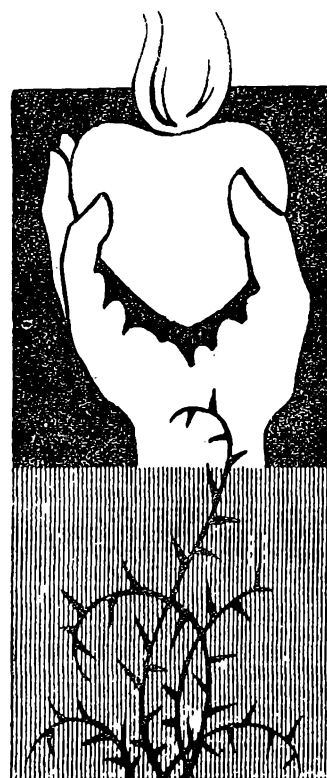

KÁLVINISTA VILÁG

TARTALOM:

T. S.: Hogyan nézünk szembe a jövővel? — *Péter Endre:* Raikes Róbert. — **Igy szól az Úr. H. J.:** Kit várunk és hogyan? — **Mult és jelen.** *Dr. Dávid György:* Marosvásárhely az erdélyi protestantizmus 16.-ik és 17.-ik századbeli történetében. — Lord George és a béke. — Hazatért testvéreink.

Szociális kérdés.
Keresztyén kritika. —
Krónika. — Szerk.
üzenetek.

V. ÉVF.

1931

SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR

1.—2.
SZÁM.

Előfizetési felhívás.

A „KÁLVINISTA VILÁG“ szerkesztősége és kiadóhivatala nevében az 1931-ik esztendőre új előfizetési felhívást bocsátunk ki a mi régi olvasóinkhoz s rajtuk keresztül és általuk új olvasóinkhoz.

Meg vagyunk győződve, hogy református egyházunk öntudatra ébresztésében különös feladatot rendelt Isten a mi lapunk számára.

A tiszta evangéliumi szempont, az öntudatos kálvinista szellem, világfelfogás és életnézet hirdetése, a keresztyén szellemű nemzeti gondolkozásmód érvényesítése reánk nézve nem sajtó-feladat, hanem belső kényszer.

Épen ezért lapunk minden melléktekintet nélküli szolgálja a fellelert magyar evangéliumi keresztyén és kálvinista szellemiséget és igazságot. Nem tudunk és nem akarunk megalkudni semmiféle irányba, csupán az Isten akarata irányában, ahol a megalkuvás önző akaratainkról való lemondást és teljes engedelmisséget jelent. Nem ismerünk más találkozást, más közösséget, mint az Isten színe előtt való találkozást és közösséget.

Nem elméleteket hirdetünk, hanem az Isten Igéjét. Nem akármilyen életet akarunk magunk körül látni, hanem az igazi, a Krisztus képére átalakult életet. Nem szeszélyes és szubjektív törekvések szolgálatában állunk, hanem az Igában fellelert Isten országa szolgálatában. Nem kitalált szükségletekre nézünk, hanem a tényleges, a kriszisben élő mai ember szükségleteire, mert az Evangélium nem orvosság általában, hanem a tényleges, existenciális szükségletek gyógyítása.

Imel ezek a kitekintések állanak a szemünk előtt. Ezeknek szolgálatára ajánljuk fel ismét a KÁLVINISTA VILÁG-ot olvasóinknak s kérjük, jöjjenek velünk s hozzanak még sokakat magukkal Anyaszentegyházunk javára, nemzetünk építésére és Isten országa szolgálatára.

Kérjük olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb rendezzék, hogy a lapot minden akadály nélküli küldhessük tovább.

A KÁLVINISTA VILÁG előfizetési díja egy évre 120 lei.

Kolozsvárt, 1931. január 1.

Kiváló tisztelettel:

Szerkesztőség és Kiadóhivatal
Cluj-Kolozsvár, Calea Victoriei 38. sz.
(Református Theológiai Fakultás.)

KOLOZSVÁRI
TAKARÉKPÉNZTÁR ÉS HITELBANK R.-T.
Cluj (Kolozsvár), Piața Unirii (volt Mátyás király-tér) 7.

Betéteket
előnyös kamat mellett fogad el és rendszerint felmondás nélkül fizet vissza. - Olcsó kölcsönöket nyújt.

Fiókjai: Dej, Dicsőszentmárton, Alba-Iulia, Târgu-Mureș, Oradea és Timișoara. (Dés, Dicsőszentmárton, Gyulafehérvár, Marosvásárhely, Nagyvárad és Temesvár.)

Saját tőkél: 143 millió Lei.

Affiliált intézetek:

Torda-aranyosvármegyei Takarékpénztár Rt. Turda (Torda), Alsófehérvármegyei Gazdasági Bank és Takarékpénztár Rt. Aind (Nagyenyed), Udvarhelymegyei Takarékpénztár Rt. Odorheiu (Székelyudvarhely) és Cristur (Székelykeresztúr), Szászrégenvidéki Takarékpénztár és Hitel Rt. Reghin (Szászrégen), Népbank Rt. Huedin (Bánffy-Hunyad), Szamosújvári Hitelbank Rt. Gherla (Sz.ujvár)

Minden bankügyletet legelőnyösebben végez. Áruraktárai a vasut mellett.

GAZDÁK
TAKARÉKPÉNZTÁRA

KOLOZSVÁR,
Calea Victoriei
38

Betéteket legelőnyösebben kamatoztat, váltókölcsönöket folyósít.

KÁLVINISTA VILÁG

SZERKESZTI DR. TAVASZY SÁNDOR

Megjelenik minden hónapban kétszer - Előfizetési díja félévre 60 Lel. Egész évre 120 Lel
Szerkesztőség és kladóhivatal: Cluj-Kolozsvár, Calea Victoriei 38
Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők

V. ÉVFOLYAM

1931. JANUÁR 15.

1-2. SZÁM

Hogyan nézzünk szembe a jövővel?

Ez a kérdés ma különösképpen nagyon élethevágó kérdés. Minél szorongatóbb a jelen, annál inkább izgat és nyugtalanít a jövő. Minél kevesebb kilátásunk van a jelen nagy kérdéseinek a jelenben való megoldására, annál soványgóbb tekintettel nézünk a jövőbe. És minél kevesebbet nyújt a jelen, annál többet várunk a jövődtől. A jövő tehát nem valami a képzelt síkjában élő elvont kép, hanem a mi jelenvaló életünknek alkotórésze, amely kihat életünk egészére. A jövő tehát bejátszik minden tettünkbe. Minél több bizalommal tud valaki a jövőbe tekinteni, annál elevenebb a jelenben való élete és munkája és viszont minél kétségbeejtőbbnek látja valaki a jövőt, annál lanyhább és erőtelenebb a jelenben való élete és munkája.

Há ilyen nagy jelentősége van a jövőnek a mi jelenvaló életünkben, akkor egészen természetes a mi kérdésünk: Hogyan nézzünk szembe a jövővel, és pedig a legközelebbi jövővel?

Kétségtelen dolog, hogy új világ előtt állunk. A keresztyén ember szakadatlanul az új világ reménységében él, de még az is, aki nem nézi a jövőt az Istenországa nagy perspektívájában, fel kell ismernie, hogy új világ előtt állunk. A keresztyén gondolkodás szerint a Krisztus eljövételét megelőzi az Antikrisztus eljövetele. Az Antikrisztus jelenléte biztos záloga a Krisztus eljövételének. Az Antikrisztus pedig itt van. Nemcsak Oroszországban, de itt is itt van, jelen van az egész európai életben. Itt táboroznak körülöttünk démonok millióiból álló hadseregei. Tombol az Isten ellen támadó szellem, pusztít a gonoszság, ordít a gyűlölet, hóból a megvadult emberi ösz-

töniség, ez az emberben székelő fenevad, nőnek és követelődznek az igények, mind jobban hatalmasodik az osztálygóg és az osztálygyűlölet. Amit az előttünkjárók vetettek, annak gyümölcseit mi aratjuk. A régi világ irtózatossá robajjal dül össze és a sötét pincéibe elrejtett rabok: a szenvedélyek felszabadultan járnak körülöttünk és pusztítják egymást. *A lelketlen kapitalizmus és a gyűlölködő kommunizmus egyformán ehhez a pusztuló régi világhoz tartoznak, mert nem egyebek, mint utolsó konzekvenciái annak, ami volt.*

Nem szabad tehát abban a hiedelemben élnünk, hogy az új világ képe az lenne, amit épen napjainkban mutat a világ képe. *A válságos idők csak jelzik, de nem tükrözik még a jövőt.* A jelenvaló napok csak heroldjai a készülő új napoknak, de még nem maguk ezek az új napok, aminthogy a herold még nem maga a Király, akinek jövételt hirdet. A világtörténelem azt bizonyítja, hogy a közösségbontó szélsőséges irányzatoknak nincs jövőjük. A szélsőséges irányzatok pedig vagy azzá lesznek a fejlődés folyamán, vagy mint ilyenek lépnek fel. A fejlődés folyamán *lett* közösségpusztítóvá a kapitalizmus és mint ilyen pusztító tényező *lépett fel* a kommunizmus. Mind a kettő egyformán tele van rákfenével. *Az Isten pártján álló ember ellensége mind a kettőnek, mert mind a kettő ellensége az Uristennek.* Ma a szociális és gazdasági harcok állanak előtérbe, de ezeknek a mélyén a világnézeti állásfoglalások viaskodnak, ez utóbbiak pedig az Istenhez való viszonyból születnek. Mind a két irányzat jelzi azonban, hogy mi az Isten szándéka a jövőben. *Isten halálra ítélte az önző és kapzsi természetű kapitalizmust*

de halálra ítélte a sátáni gyűlöletet hirdető kommunizmust is. Isten akarja a személyes individuális élet virágzását, de a szeretetközösségben, ebben az egymás terhet hordozó evangéliumi kollektivitásban akarja. Egészen kétségtelen, hogy minél jobban gyűlölik és pusztítják egymást ezek az irányzatok, annál inkább előkészítik a jobb jövődőt; mert rettenetes harcukban egymást pusztítják és örlik, hogy helyet adjanak annak, ami sem nem kapitalizmus, sem nem kommunizmus, hanem a személyes élet-erőkből alkotott szeretetközösség.

A jövődövel szemben való optimisztikus magatartásunkban sem szabad azonban elfelejtkeznünk arról, hogy az emberi történet sinpárjain az élet sohasem juthat el semmiféle teljességre és tökéletességre. A bűn terhe alatt élő ember a bűn átkát és Isten bűnre való haragját a maga erejéből soha meggyőzni nem képes. A keresztyén reménység tehát nem táplálhatja sem a humanista, sem a kommunista utópiát, hanem csak azt az áldott és való reménységet, hogy az Uristen maga fogja helyreállítani a maga országát és akaratát. Az, amit ma emberek tesznek, még ha „a mai Európa alakjainak és alakítóinak“ is nevezzük azokat, az Isten jövődőt alakító tettének ítélete alatt, nem mások mint gyermekjátékok, amelyeket egynéhány évtized pora hamarosan eltakar tekintetünk elől. Minden emberi alak és minden emberi tett csak addig nagy, amíg a jelenben él, tehát emberi ítélet alatt van, alig láthatóvá és alig megfoghatóvá válik, amint belép az idő sodrába s az Isten ítélete alatt amint inkább távolodik a tekintetünk elől, mind kisebbé és jelentéktelenebbé válik. *Ne ijesszenek tehát minket az emberi akarások, akár ha a nagy diktatorikus személyektől, akár ha nagy tömegektől is erednek, mert semmivé lesznek, amint tovaviszi az idő rohanó árja.*

A jövődövel szembenézni csak azok tudnak, akiknek van élő reménységük, élő reménységük pedig csak azoknak van, akiknek van élő Istenük, aki ura az időnek, mert ura az örökkévalóságnak, ahonnan születik az idő és a hova rohan az idő. A jövődö nincs az ember hatalma alatt, de hatalma alatt van az Istennek, aki uralkodik a jövődö felett. A jövődö nem azt hozza, amit az ember történeti kalkulációkkal kiszámít abból, hanem amit az Uristen végez és tesz. A jövődövel szemben tehát csak egyetlenegy állásfoglalás lehetséges: Istenben bízni, feltétlenül bízni, minden fenntartás nélkül bízni!

T S.

Raikes Róbert.

(A vasárnapi iskolák alapítója.)

A múlt nyáron, Európában utazván, meglátogattam Gloucester-t, Angliában, a mi vasárnapi iskoláink szülőhelyét, amelyeket ezelőtt százötven évvel alapítottak. A kicsi régi ház, ahol az első vasárnapi iskola megindult, áll még és nagyon-nagyon hasonlít a képhez, amely ezt a cikket kíséri. Szerény két emeletes épület, amely egyenesen egy terembe nyílik, amely elfoglalja az egész frontot. Bementem és egy kicsiny, alacsony mennyezetű, talán 20 gyermeknek megfelelő szobába léptem. Itt történt, hogy Raikes Róbert megszervezte az első vasárnapi iskolát a világon, nagy nehézségek és ellenzés között.

Raikes Róbert a kriptai Szent Mária egyházának volt tagja Gloucester-ben és egész életét ebben az egyházközségben élte le. A jelenlegi rektor adta nekem igen szívesen az ebben a cikkben foglalt tudósítás jórészét.

A tizenharmadik században, 1780-ban, Gloucester szép város volt székesegyházával, templomaival és jótékonyági intézményeivel, és vásárjoggal felruházott város is volt; de nem volt középosztálya, nagy szakadék állott fenn a gazdagok és szegények között. Az utóbbi osztályban sok szenvedés, tudatlanság és bűn volt, beszédük aljas, gyermekeik az inség és elhagyatottság légkörében nevelkedvén fel. Míg a felső osztály tanult volt és fénytűzőleg élt, sokan az alacsonyabb osztályból elhagyatottak, neveletlenek voltak, piszokban éltek, és alig nézték őket jobbnak a vadállatoknál. A hörtönökben az állapotok egészségtelenek és siralmasok voltak. A szegény szerencsétlenek büntetése a törvény elleni kihágásokért szigorú volt és könyörtelen; nem ritka büntetés volt, hogy a bűnöst kocsihoz kötötték és végigkorbácsolták az utcákon. Akasztás a lopásért nem volt szokatlan. A felső osztály úgy hozzá szokott ezekhez a látványokhoz, hogy érzéketlenek voltak, úgy néztek azokra, mint magától értetődő dolgokra. Az igazán szegények nem nyertek vallásos nevelést, sem ösztönzést arra, hogy környezetük fölé emelkedjenek. Az ügyeknek ilyen állása megérintette Raikes Róbert szívét. Számos évet töltött el, tanulmányozva az életet a hörtönökben és az utcákon és megpróbálva enyhíteni a szenvedést; megvizsgálva, hogyan tettek igazságot és törekedve felvilágosítani ezeket az embereket. Úgy találta, hogy jórészét munkájának nem méltányolták és a büntetés hasztalan volt javítás nélkül. Sokat gondolkozva a dolgok felett úgy döntött, hogy az igazi tér munkájának megkezdésére a gyermekeknél van. Úgy gondolta, hogy a gyermeki elme legfogékonyabb a 6 és 12 éves korok között. Az 5 éves kornál kezdte. Az utcagyermek átkozódásai és un-

dok beszédei különösen indítottak a vasárnapi iskola megalapítására.

Az első vasárnapi iskola olyan kísérlet volt, amelyet megindítani nagy bátorságot kívánt. Eleinte nagy volt az ellenzés, különösen a saját osztálya embereinek részéről, de neki annyira szíven feküdt a gyermekek jóléte, hogy nem volt akadály, amely meg tudta gátolni szándékát keresztülvitelében. Elment a mellékutcákba és a gyermekeket a vasárnapi iskolába vitte. Megnézte, hogy tiszták-e, felruházta őket és cipőt adott azoknak, akiknek nem volt, és egy asszonynak, Meredithnének, fizetett egy kis pénzösszeget, hogy tanítsa őket. Ennek egy pár hónap alatt elment a kedve és félbehagyta a munkát. Talált egy megfelelőbb asszonyt, Critchleyt, aki ezt az állását haláláig megtartotta, amikor leánya vette fel a munka folytatását, és annak idején leánya követte őt, úgy, hogy az állás anyáról leányra szállt 1863-ig. Amikor Critchley-né átvette az iskolát, Meredith-né tanítványait a régi rektoriába vitte a templommal szemben.

Kezdetben nem támogatták rokonszenvvel. Kicsúfolták és tiszteletlen nevekkkel illették, de ő állhatatosan folytatta a munkát és megnyerte a gyermekek szeretetét és bizalmát. Három évi megpróbáltatás után túlaradó örömmel ismerte fel, hogy a kísérlet nagy sikerrel járt. Ez alatt az évek alatt két egyházi ember segítségével több vasárnapi iskola nyílt meg a városban. Mindenik iskola körülbelül 30 iskolást fogadott be. Az emberek az országban köröskörül érdeklődni kezdtek és tudakozódtak Raikes munkája felől. Az eredmény meglepő volt. Sőt ezeknek a gyermekeknek szülői is javulást kezdtek mutatni, amikor felismerték, hogy mit tett a vasárnapi iskola gyermekeikért. A gyermekek értelmének és erkölceinek fejlődése felülmúlta még a Raikes Róbert reményeit is. Amikor látogatókat vittek az iskolába és megmutatták az eredményt tiszta, jóviselkedésű gyermekek, akik bibliai leckéket, kátét mondanak fel és egyházi énekeket énekelnek — elámultak. Wm. Fox, a filantrópista, Wilberforce és mások meglátogatták az iskolát. Wesley János érdeklődni kezdett és vasárnapi iskolát alapított mindenütt, ahol csak methodista egyház volt. Vasárnapi iskolai testületeket alakítottak és Raikes Róbertet magasztalták a szöszékekről.

Még ezek után is nagy ellenzéke volt Raikes Robertnek, irigy egyének és olyanok, akik gyűlölték az igaz embereket és azt kívánták, hogy a szegények maradjanak olyanok, amilyenek voltak. Támadták a munkáját szűkeblű emberek is akadtak, akik azt mondták, hogy a negyedik parancsolatot megszegték a gyermekeknek a szent napon való tanítása által. Az előítéletek a szegények gyermekeinek tanítása ellen olyan erősekké váltak,

hogy Pitt Vilmos, akkori miniszterelnök egy törvényjavaslatot is akart a parlament elé terjeszteni a vasárnapi iskolák megszüntetésére, de egy ismert lelkész közzé tett egy híres beszédet és a javaslat nem ment keresztül.

Raikes Róbert (Réksz.) régi Yorkshire-i családból származott. Elődei városi ügyekben vettek részt. Egyikük Gloucester polgármestere volt, amikor I. Károly ostrom alá vette a várost. A család tagjai kereskedők, egyházi emberek és gazdálkodók voltak. Róbert atyja, aki nyomdász volt, alapította a „Gloucester Journal“-t, mely egyike a legrégebb lapoknak Angliában. Atyja halálára Róbert következett az üzletben. Nemeslelkű, energikus és erélyes férfiú volt. Csinos ember, mindig jól öltözött, az idő szokásai szerint előkelő társaságban forgott. Noha jólnevelt és pallérozott modorú ember, mégis egyes polgárok előtt nevetséges volt és nem volt népszerű. Tettei szemrehányások voltak azokra nézve, akik nem tettek semmit. Mint a szegények barátja, tartós emléket hagyott. Raikes Róbert méltó, hogy a történelem nagy emberei közé sorozzák, mert alapítása óta a vasárnapi iskolai rendszer elterjedt szelvényben és hosszában. A különböző vasárnapi iskolák közül, amelyeket Gloucester városában megindított, az egyik, amely az ő közvetlen érdeklődése alatt állott, volt az, amelyet a régi rektoriában tartottak. Így ez az iskola, amelyet ő indított meg, az egyetlen a városban, amely az ő napjai óta szakadatlanul folytatta működését.

Raikes, mint a „Gloucester Journal“ tulajdonosa és szerkesztője, irodalmi munkájától való visszavonulása után magánosan élt otthonában, karos székében ülve halt meg, utolsó napjáig emberszerető munkájában forgolódva, kiváltképpen a vasárnapi iskola munkájában. Gloucester-ben polgárai megtisztelték egy emléktorony és egy emléktér emelésével.

Visszatérésemkor Londonba fényképet vettem fel Raikes Róbertnek egy 1880-ban emelt méltóságos és kedves szobráról, mely a Themse partján áll, megemlékezésül a vasárnapi iskola alapításának százados évfordulójára, de igazi emlékműve a harmincmillió gyermekben van, akiknek a Jézus szeretetét tanítják minden vasárnap a vasárnapi iskolákban.

„Hagyjatok békét e kis gyerekeknek, és ne tiltsátok meg nekik, hogy hozzám jöjjenek; mert ilyeneké a mennyeknek országa.“ Így beszélt a Mester. Csaknem tizennyolc százados időszak után Raikes Róbert volt az első, aki megragadta a látomást és gyakorlati alkalmazását adta ennek a mondásnak s ez a munka, melyet ő kezdett, most kiterjed a föld legvégső határaiig.

Angolból ford.: Péter Endre.

Kit várunk és hogyan?

„Várom az Urat, várja az én lelkem és bízom az ő ígéréteiben.” Zsolt. 130:5.

Mindenki vár valamit az új évtől. Valami újat. Amit leginkább óhajt.

A hívő lélek az Urat várja. Ő utánna vágyik legjobban. Ha még nem találta meg, reméli, hogy ez az esztendő meghozza ezt a boldog találkozást. S ha elégedetlen önmagával és azzal, ahogyan a múlt évben szolgált Istennek, akkor is az Úrra vágyik, hogy jobban az övé legyen.

És Őt nem hiába várjuk: megígérte, hogy eljő, mindazokhoz, akik — hívva ígéréteiben — várják az Urat.

Ő-év estéjén azért, amikor búcsuzunk egy évtől, vegyünk búcsut a bűneinktől is és magunk iránti szent elégedetlenséggel várjuk, mint Dávid, az Urat.

*

Szilveszter-estéjén nagy multságokat szoktak csinálni az emberek és víg poharazás közben várják az éjfélt, az új évet. S az a „boldog új év” hányszor végződik szomorúsággal, adóssággal, súlyos bűnök terheivel...

Aki az új évben is az Urat várja, az nem kezdheti így az új évet. Az Urat nem lehet dárídóval, multsággal várni.

Aki az Urat várja, az zsoltárokat énekel és imádkozik, mint Dávid. Töltsük a Szilveszter-estét, ne a koresmában, otthon, meghitt, szerető családi körben, várjuk imádkozva az éjfélt, az új évet: így jön el hozzánk az Úr és ad nekünk valóban boldog új esztendőt.

(Aninósza, 1930. Újév.)

Terjesszük a

KÁLVINISTA VILÁG-ot,

mint a
romániai
magyar refor-
mátusság igazi
kálvinista ön-
tudatú, irányú
és szellemű
lapját!

Marosvásárhely az erdélyi protes- tantizmus 16-ik és 17-ik századbeli történetében.

Erdélyi városaink között többet találunk olyant, amelynek a reformáció történetében nagy szerep jutott. Gyulafehérvár, Nagyenyed, Szászváros, Déva, Kolozsvár, Deés, Szék, Torda, Abrudbánya, Medgyes, Segesvár, Brassó mind úgy szerepelnek, mint az erdélyi reformáció főbb bástyái. A reformáció szelleme azonban nemcsak a szász és magyar városokat ejtette hatalmába, hanem a Székelyföld városait, központjait is olyannyira, hogy e városok állásfoglalása aztán eldöntötte a vidék reformációjának a sorsát is. A székelyföldi emporiumok között pedig nagy jelentősége keletkezett Marosvásárhelynek, mint egy nagy vidék hatalmas központjának, amely a többi magyar és székely városokat megelőzte a reformáció befogadásában.

Amint tudjuk, Erdélyben is kezdetben a lutheri reformáció terjedett el, még pedig oly erősen, hogy az 1550 június 22-én tartott tordai országgyűlésen a rendek megengedik az evangélikus vallás gyakorlatát, amit tehát a lutheránus egyház is törvényes elismertetésének kell tekintenünk. Amikor ez az országgyűlési határozat kimondatott, Marosvásárhelyt, a marosi traktus centrumát ott látjuk már az evangélikus helységek között. S oly erős evangélikus helység volt, hogy már az 1552. évi tordai országgyűlés végzést hoz, mely a marosvásárhelyi evangélikusoknak templomot ad, szabad vallásgyakorlatot enged, s a régi hitű gyülekezethez és ennek pásztorához való viszonyát szabályozza.

Ezen tordai végzésre a marosvásárhelyi városi tanácsban kitört vallási viszály adott okot és alkalmat. Ugyanis a városi tanácsban a római katolikusok voltak túlsúlyban és a városi bíró az evangélikus lelkészt kiüldözte, ígehirdetésre helyet nem adott, az evangélikusoknak a templomba való temetkezést nem engedte meg; őket a városi tanácsból kilökték, a zárdákhoz való adakozásra kényszerítették, az evangélikus istentiszteleten való részvétel miatt a céhülésekről elmaradt tagokat a céhbírák megbüntették. Mindezen bántalmazások miatt az evangélikusok, bízva a törvényben és a rendek többségének vallásos érzületében, panaszt emeltek az országgyűlés előtt. A rendek határozata csakugyan kedvező volt az evangélikusokra. A városi tanács utasított, hogy

a szent Erzsébet-kápolnát az evangélikusoknak adják át; oltárigazgatójának hajlékát, mely most idegen kézen van, adják vissza a kápolnához, csakhogy a jogos birtokosok igényét az evangélikusok elégítsék ki, és azután lelkészüket oda szállásolhatják. Továbbá kimondatott az, hogy az evangélikus vallás a polgári és politikai jogok gyakorlásában akadályul nem szolgálhat, hogy a temetkezési helyek használata a városi polgároknak valláskülönbség nélkül meg van engedve, — hogy vallásával ellenkező szertartásokra senki nem kényszeríthető és hogy a vallásos cselekvények végzése miatt elmulasztott tanácsülések és céhülések után bírság ki nem róható.

Ennek az országgyűlési végzésnek bár egy konkrét esetben és esetre vonatkozólag hozott döntő jelentősége van. Egy lépés a recepta religiónak egyenjogúsága felé, amelyből világosan kitűnik az a szabadelvű felfogás, amelylyel Erdély rendjei értelmezték a szabad vallásgyakorlatot. Ez a végzés célozta a vallási és polgári élet elkülönülését, a lelkiismereti szabadság biztosítását és egy processzusnak a kezdete volt a külön egyházakká való alakulásukhoz és egy egészen új erdélyi egyházpolitika kialakulásához, amelyekkel az eddigi vallási egység megtörtetett.

Csakhogy I. Ferdinánd uralma ennek a létrejöttét egyelőre megakadályozta. Az állam, mint olyan, az egységet megtartani szerette volna, sőt úgy a régi, mint az új hit követői is szerették volna, ha a régi egység megmarad, de abban az ő vallásos nézetök jut uralomra. Azonban az államnak nehéz volt egyelőre akár erre, akár arra hajolni. Ennélfogva úgy óhajtott az egységet fenntartani, hogy az új hit követőit alája rendelte a régi szervezetnek azon indokolással, hogy a keresztyén hit csak egy és az ország lakószói csupán a szertartásokra és a szentségek kiszolgáltatására nézve térnek el egymástól. Ezt dokumentálja, illetőleg alátámasztja az a végzés, amelyet a Marosvásárhelyen 1555. április 14-én tartott országgyűlés hozott, s amely arra kötelezi a lutheránus plébánosokat, hogy a fehérvári vikárius rendeletére a közhitelű helyek tevékenységi körébe illő mindennemű ügyekben — kivéve a vallás ügyét — eljárni tartozzanak. Ugyancsak ez a végzés intézkedett a püspöki székesegyház jövedelmeinek épségben tartásáról, valamint arról, hogy tizedperekben a római katolikus szentszék az illetékes.

Ez a végzés amelyben tulajdonképen a római katolikus püspök iurisdictiója van kimondva, csak átmeneti jellegűnek tekinthető és csak addig tartott, amíg Ferdinánd uralkodott Erdély fölött, s amely uralom csak az 1555. év végéig állott fenn. Ugyanis Ferdinánd nem sokat törődve Erdélynek a török elleni védelmével. 1555. dec. 23-án összeültek

Erdély rendjei ugyancsak *Marosvásárhelyen* és felhívták Ferdinándot, hogy ha nem tudja az erdélyieket megvédelmezni a töröktől, aki Izabellának és a fiának a visszahozatalát sürgeti, akkor oldja fel őket a letett hűségi eskű alól. Sőt egy hónap múlva azt határozza el az ország, hogy Izabellát és János Zsigmondot visszahívja.

Izabellának és János Zsigmondnak a hazatéréseivel az erdélyi reformáció egy lépéssel előbbre haladt, de előbb haladt a katolikus egyház összeomlása is. A szászsebesi országgyűlés kimondja a saecularizáció megkezdését a püspöki tizedek lefoglalásával, az 1556. novemberi kolozsvári országgyűlés pedig kimondja, hogy Marosvásárhelyen a zárda alakíttassék át iskolává nemcsak, hanem ígéret is tétetett arra nézve, hogy ez az iskola segélyt is fog kapni, amelyet később, amikor a református egyház magához ragadja a vezető szerepet, meg is kap.

Ezek az események történtek Marosvásárhely életében addig, amíg úgy szerepelt, mint a lutheranizmus főfészke.

De nem sokáig volt lutheránus, mert mielőtt a kálvini irány behatolt Erdélybe, ennek vezetői legelsőben is Marosvásárhelyt, a székelység első városát nyerték meg a református egyháznak 1559-ben. És már a kezdetnek a kezdetén oly erős kálvinistának bizonyult ez a város, hogy ugyanezen év november 1-én ott tartják meg az első erdélyi református zsinatot.

Ennek a zsinatnak nagyjelentősége van. Ugyanis ebben az időben indult meg Erdélyben is az az erős mozgalom, amelynek célja volt Kálvin János tanainak a terjesztése. És ez a mozgalom és a kálvini tanok terjedése olyan hatalmas volt, hogy már előre lehetett látni azt, hogy az erdélyi protestantizmus kebelében is egyházi szakadás fog bekövetkezni. A századok a szebeni zsinaton 1552-ben már óvó rendszabályokról gondoskodtak a feltűnedező áramlat ellen, s az augsburgi hitvallásra, a Luther kátéira stb. eskették meg a papokat. Másfelől Heltai Gáspár, Alesius Dénes s főleg Dávid Ferenc fejtettek ki hatalmas tevékenységet a lutheri irány érdekében. A lutheránusok erejökben bízva nyilvános vitán akartak megmérkőzni, de ezt nem fogadta el a lutheránusokhoz képest még csekély számú ref. párt vezére: Kálmáncsehi Sánta Márton. Az eszmék azonban tovább forrtak. Ilyen körülmények között ült össze az 1557-i tordai országgyűlés, kifejezetten és ünnepiesen mondván ki ama híres szabadelvű álláspontot jelentő vallásügyi cikkét, mely szerint „kiki kényszerítés nélkül azt a vallást vegye be, amelyiket akarja; hite prédikátorainak tartásában, valamint a szentségekkel való élésben szabadsága legyen, s egyik fél a másikkal való

vetelkedésben ne merészeljen bosszúságtételre vagy erőszakra menni.“

Csak hogy ez az országgyűlés, amidőn ezt a cikkét meghozta, a kálvini irány híveire nem gondolt, csak a katolikusra és a lutheránusra. Bizonyosága ennek az, hogy ugyanaz a országgyűlés a lutheránus hívők külön egyházzá alakulásának és zsinattartásának jogát is elismeri, s ezzel recepta religióvá teszi a lutheránus vallást, de a kálvinista vallást nem. Sőt amidőn a tordai országgyűlés végzéséből ugyanezen év június 13-án a vitás vallási kérdések kiegyenlítése végett Kolozsvárrt zsinat ült össze, ez a zsinat Kálvinnak a tanaira, s a sacramentariusokra kimondja kárhóztató ítéletét, a Luther szellemében formulázza tanait, s kötelezi a papokat a már elfogadott lutheri úrvacsoratan megtartására. S hogy ezen az országgyűlésen tényleg csak a katolikus és lutheránus vallásra gondoltak, kitűnik az 1558-i tordai országgyűlés végzéséből, ami a maga reactionárius voltával tűnik ki. Ez a végzés a következőket mondja ki: „Amiképen már ezelőtt is kegyelmesen megengedte Őfelsége, hogy kiki azt a vallást kövesse, amelyet akar, t. i. a pápistát, vagy a lutheránust: úgy most is kegyesen szabadságot enged a kettő közül bármelyiknek a követésére. . . A sacramentáriusok felekezetét pedig eltiltja és eltörlendőnek nyilvánítja.“

Ezek a végzések a lutheránusok diadalát jelentették. Azonban hiábavaló volt a sacramentáriusokat eltörlő törvény, mert Kálvin tanai tovább terjedtek olyannyira, hogy pl. Dávid Ferenc a lutheránizmusnak ez az erős harcosa a folytonos viták hatása alatt meggyőződött arról, hogy már nagyobb tért hódított meg a kálvinizmus, hogysem gondolni lehetne annak az elnyomására; meggyőződött a kálvinizmusnak eszményibb és egyetemesebb irányáról. A kétfelé szakadást azonban már megakadályozni nem lehetett, bár erre történetek kísérletek. Sőt a szászok a medgyesi zsinaton 1559. aug. 14-én kimondták, hogy nem térnek el az eddigi tanoktól. A kálvinisták pedig Nagyváradon tartottak értekezletet, ahol megállapodtak főleg az úrvacsora tanát illetőleg.

Ilyen előzmények után ült össze a magyar- és erdélyországi ref. papok zsinata *Marosvásárhelyen* 1559. nov. 2-án. A zsinatnak a munkálata: „Az Úrnak vacsorájáról való közönséges keresztyéni vallás“, amelyben az úrvacsora tanát a Kálvin szellemében fogalmazták meg, s magyarul bocsátották közre, hogy az alsóbb néposztályoknál is híveket szerezzenek ennek a tannak. Ez az első magyar református hitvallás, amelynek szerkesztésében a magyarországi kálvinisták jártak elől Meliusszal az élén. De azért ez a hitvallás épen úgy hitvallásává lett az erdélyi reformátusok-

nak, mint a magyarországiaknak és úgy tekinthető, mint a magyar református egyháznak első alapköve nemcsak, de úgy ez a hitvallás, mint az ezt alkotó marosvásárhelyi zsinat a református egyház tényleges megalakulásának határozott bizonyosága és fundamentuma is.

Azonban ez a marosvásárhelyi zsinat nemcsak református zsinat volt, hanem magyar zsinat is. Tömegesen jelentek meg itten a magyarországi kálvinisták, akiknek megjelenése döntő hatással volt az erdélyi magyarságra, mert Kálmáncsehi Sánta Mártonnak az a megállapítása, hogy az ő vallása, amit hirdet, az a magyar vallás, 'most a református vallásban testet öltött és ettől kezdve az erdélyi magyarságnak nemzeti ügyévé lett.

Ez a marosvásárhelyi zsinat és az ő hitvallása új korszakot kezd a hazai reformáció történetében, mert nyilvánvalóvá lett, hogy nemcsak egy néhány lelkésznek hitvallásáról van szó, hanem Erdély és Magyarország magyar népének egy nagy többségéről, illetőleg annak hitvallásáról. Ez a körülmény már világossá tette azt, hogy a szakadásnak a protestantizmus kebelében be kell következnie és egyuttal figyelmeztetés volt a lutheránusok számára, hogy a kálvinizmussal számolni kell, azt elnémitani már nem lehet még országgyűlési végzéssel sem.

A marosvásárhelyi zsinat után megindultak a viták. A magyarok azt vitatták, hogy a Krisztus testét és vérének nem szájjal, hanem szívvel vagy hittel élvezik; ezzel szemben a szászok azt erősítették, hogy a kenyérrel és borral szentségileg és valósággyal veszik a testet és vért. De mert egyik párt sem engedett, a szakadás elkerülhetetlenné vált. Ezen viták alatt azonban a magyarok és székelyek közt mind nagyobb hódítást tett a Kálvin tana olyannyira, hogy az 1563-i tordai országgyűlésnek meg kellett újítania a vallásszabadságra vonatkozó korábbi törvényt, melynek intézkedéseit kiterjesztette a kálvinistákra is, sőt az 1564-i tordai országgyűlés a törvényesen bevett vallások közé sorozta a helvét hitvallást.

Csak hogy, amidőn a református egyház bevett vallása lett, már egy. negyedik egyház hiteseiméi lebegtek szétszortan a vallásos forrongás légkörében. Kezdet terjedni az antitrinitarizmus, illetőleg unitarizmus. Apostola, Dávid Ferenc, aki a vallási felfogás összes fázisain átment, eddig mindinkább fejtegette azt a gondolatot, hogy Isten úgy lényegére, mint személyére nézve csak egy. Számos vita keletkezett emiatt főleg a kálvinistákkal, amely viták alatt mind többen és többen lettek hívei az antitrinitarizmusnak. Már küszöbön állott az egyházszakadás; megelőzése végett több zsinat tartatott. Ezen zsinatok egyike *Maros-*

vásárhelyt tartatott 1566. május 19-én. Ennek a zsinatnak az egységi és háromsági kérdések voltak a tárgyaik. Dávid Ferenc arra törekedett, hogy az egész kálvinista egyházat megnyerje az unitarizmusnak, vagy legalább olyan hitvallást hozzon létre, mely összeegyeztesse a két véleményt. A zsinat azonban arra az álláspontra helyezkedett, hogy fenntartja a szentháromság tanát, de mellőzi a vitás terminusokat. Ilyen értelemben készült is egy mérsékeltbb hitvallás „Articuli Christiani Consensus de Sancta Trinitate etc. címen 13. cikkben tárgyalja a szentháromság tanát, nem tagadva a Szentlélek istenségét, amidőn ezt mondja: „De spiritu sancto secundum sacras scripturas credimus et faterum, quod remansit, procedens a patre et filio, per quem sanctificanum et ob signam ad aeternae beatitudinis haereditatem.“ Ebben a 13 cikkben azonban a trinitás fogalmának újabb körülírásai, az elvetett kifejezések helyett használt újabb fogalomjelzők használtattak nemcsak a magyarázat terén, de ez a zsinat azt is elhatározta, hogy az egyházban használt heidelbergi káté ezeknek megfelelően alakíttassék át; ami meg is történt.

Dávid Ferencéket azonban ez a magyarázat és módosítás nem elégítette ki. Nem is tartotta magát a marosvásárhelyi határozatokhoz és a kátéhoz. Mindjárt a zsinat után Blandretával együtt először a Szentlélek istenségét támadták meg, míg végül felléptek nyilvánosan is a szentháromság tanának nemcsak alakja, hanem lényege ellen is. Egy kisebb szabású egyházgyűlésen (1567. febr. 13-án Tordán) szemben a marosvásárhelyi artikulusokkal egy három pontból álló határozatot terjesztettek elő, amivel teljesen leléptek a trinitárius állásponttól. Ennek a hitvallásszerű határozatnak lényege az, hogy az egy Isten csupán csak az atya; tehát a fiú már nem az egy Isten. A szentlélek pedig nemcsak, hogy nem az egy Isten, de még Istennek sem tekinthető.

Ezen határozat ellen a debreceni kálvinisták léptek fel előbb az ugyanezen évben megtartott zsinatjukon. Meliusz a debreceni zsinat nevében kiadta a maga hármaskönyvét, amire Dávid Ferencék újból *Marosvásárhelyre* 1567. szept. 1-re zsinatot hívtak össze. Ezen a zsinaton Dávid a fejedelemnek ajánlva beterveztette a maga munkáját, ami Meliusz „Rövid hitvallásának“ cáfolatául volt szánva.

Eközben az unitarizmus mind nagyobb térhódítást tett. Magának Marosvásárhely lakosságának fele is unitáriussá lett. Az új hit hívei nagy támogatást nyertek János Zsigmond fejedelemben, aki Dávid Ferencnek és a főembereknek ösztönzésére 1571. jan. 6-ra országgyűlést hívott össze ugyancsak *Marosvásárhelyre*. Ennek az országgyűlésnek célja

volt az unitárius vallás törvényes elismerése. Maga a fejedelem, aki szintén unitáriussá lett, már nem is tartotta szükségesnek litkolni vallásos érzelmeit, mint eddig tette volt, hanem határozottan kívánta a rendektől azt, hogy az unitárius vallásnak adják meg a szabad vallásgyakorlatot. Sőt, amidőn látta, hogy a trinitáriusok támadása nem szűnik meg az unitarizmus ellen, kemény eszközökkel is megakartá védelmezni vallását. Azért ezen az országgyűlésen még azt is kívánta a rendektől, hogy azok ellen, akik az unitarizmusról rosszat szólni merészelnék, büntető végzéseket hozzon. A törvényhozást a nagy templomban vallásos viták előzték meg, melyeket mindkét oldalról hévvel és szenvedélyesen folytattak, s amelyekben maga a fejedelem is részt vett.

A rendektől azonban távol volt a vallásos türelmetlenség és hajlandók voltak az unitáriusok szabad vallásgyakorlatát a törvénybe iktatni. Ezért amidőn a legnagyobb egyetértséssel nyilatkozott ellene a fejedelem által kívánt büntető szankciók hozásának, ugyanolyan egyetértéssel és nagy készséggel iktatta törvénybe az unitáriusok szabad vallásgyakorlatát a következőképpen: „Felsőleges kegyelmes urunk megértettük az felséged kegyelmes izenetét és propositióit, kikben felséged az istenigének predikálását és az mi hazánkunk szükségét előnkbe számlálja; hogy felséged ilyen kegyelemes gondot visel mi reánk, azt mi felségednek alázatos és hű szolgálatunkkal örökké meg igyekezzük szolgálni. — Miért, hogy Krisztus urunk parancsolja, hogy először az isten országát és annak igazságát keressük, az isten igéjének predikálása és hallgatása felől végeztetett, hogy amint ennek előtte is felséged országaival elvégezte, hogy az isten igéje mindenütt szabadon predikáltassék, az confessióért senki meg ne bántassék, se predikátor, se hallgatók, de ha valamely miniszter kriminális excessusba találtatik, az superintendens megítélhesse, minden funkciójából priváthassa, azután az országból kiűzetessék.“

Az unitárius vallás tehát a marosvásárhelyi országgyűlésen alkotmányos biztosítékot nyert, mert ez a törvény az unitárius vallás törvényes befogadását foglalja magában. Nincs ugyan kifejezetten megnevezve, de amikor a törvény a hitvallásokat s azok követőit védelmébe veszi, a hitvallások között értendő az unitárius hitvallás is. Ez a törvény az erdélyi unitárius egyház létének jogi fundamentuma, amely nélkül a teljes megsemmisülés várt volna reá a János Zsigmond halála után felébredt vallási küzdelmekben.

János Zsigmond halála után a katolikus Bathorynak uralma alatt *Marosvásárhely* is belekerül azon városok közé, ahová jezsuita misszionáriusok küldetnek 1579-ben azon meghagyással, hogy téríttessenek meg a város

lakói. Működésük azonban csak addig tart, amíg országgyűlési végzéssel ki nem tiltatnak az országból. A jezsuita missziói munkának azonban nem volt nagy eredménye, mert Marosvásárhely megmaradt mindvégig nagy részben protestánsnak. Így is találja az 1591-i zsinat is, Bocskay István fejedelemsége kezdetén. Ez a zsinat ugyancsak *Marosvásárhelyen* tartatott és arról nevezetes, hogy az orthodoxa magyar ecclesia névvel ezen a zsinaton illeték először az erdélyi református egyházat. Ettől kezdve semmi nevezetesebb vallási mozzanat nincs egészen 1607. márciusáig, amikor itt összeül az országgyűlés, amely megújította az 1588-ban a jezsuiták ellen hozott törvényeket.

Amíg azonban az események eddig fejlődtek volna Erdély protestantizmusában egy új vallási jelenséggel találkozunk, ami Marosvásárhelyt sem kerülte el. Ez a vallási jelenség a szombatosság terjedése, amelynek hívei Udvarhelyszék után, Marosszékről rekrutálódtak igen nagy számmal. Igaz, már kezdettől fogva üldözésnek voltak kitéve, de az számukat nem apasztotta, hanem még növelte. 1595-ben törvény hozott ellenük. Azután Mihály Vajda adott ki rendeletet a szombatosok ellen, melynek következtében Marosvásárhelyt Szabó Gáspár főfő szombatos könyvei a bitó alatt égettettek el. Mivel azonban Marosvásárhelyt a legtekintélyesebb családok, az előjáróság tagjaival atyafiságban levők voltak a szombatosok vezetői, nagyobb bántalmazásuk nem is lett, s így fiaikra „maradott a szombatlás.” — Azonban az 1638-i t.-cikk rendelkezése egy rendkívüli, s delegált törvényszéket állított fel a szombatosok ellen, az államügyész pedig utasított, hogy a szombatosok ellen nyomozást indítson. Ezen rendelkezések értelmében a fiskális direktor Marosvásárhelyen is kezdett nyomozni, amelynek eredménye az lett, hogy számos szombatos fogatott perbe, akik elítéltevé, elhelyeztetek különböző börtönökben református predikátorok gondozása alatt, hogy megtéríttessenek. Lassanként aztán meg is tértek a szombatosok.

Az 1634-ik évvel a zsinatok korszaka kezdődik meg Marosvásárhelyen. A század ezen időszakában a legtöbb zsinatot itt tartja a református egyház. Kezdődik ez az 1634-i generális zsinattal, melynek főtárgya az egyházmegyék rendtartásának a megállapítása volt. Szabályozta a partialisokat, s számukat legalább háromban állapította meg megengedvén, hogy a szükséghez képest többet is tarthassanak. Szabályozta továbbá a partralis gyűlés sorrendjét és tárgyait.

1639. június 3-án újból generális zsinatot tartanak Marosvásárhelyen. Ezen a zsinaton a rendes folyó ügyeken kívül több oly kánont hoznak, amelyek a puritanusok ellen irányul-

nak, amely mozgalom ekkor indult meg, s Marosvásárhelyt sem kerülte ki. Továbbá kimondatott e zsinaton az, hogy a papoknak meghívásához a senior és püspök beleegyezése szükséges feltételül jelöltetik meg. Ami pedig az esperesválasztást illeti, ez a zsinat rendeli el először, hogy a meghalt senior helyében püspök híre, engedelve nélkül, ha hivatattik is, ne menjen. A meghalt senior helyében akárván mást választani, előre a voxokat hét atyafiak által küldjék a püspökhöz. Ugyanez a zsinat a püspöki hatalom növekedését is előmozdította azáltal, hogy az egyházi közpénzek kezelésére a püspököt teljhatalommal ruházta fel.

A székely nemességre jelentős volt az 1643-iki marosvásárhelyi zsinat. Erre a zsinatra a székely nemesség a keresztelésre, esketésre, temetésre, eklézsiakövetésre, a paráznaság büntetésére, a szentegyház erdeje felletti bíráskodásra, kepetartásra, a jobbgyafiak iskoláztatására vonatkozó sérelmeit, kifogásait terjesztette elő, s a zsinattal e kérdésekben egyezkedni próbált. Ugyanez a zsinat „a francia nótára írott zsolttárok” éneklését, — egyelőre ugyan csak hétköznapokon — megengedi, ami által a gradnálak és általában a szertartásos éneknek az istentiszteletből való eltűnését, szóval az egész szertartás átalakulását indítja meg.

Eközben megalkottattak az ú. n. Geleji kánonok, amelyek I. Rákóczy György fejedelem akaratával, s tanácsa folytán előbb előterjesztettek 1647-ben Kolozsvárott a tiszántúli s tiszáninneri magyarországi, valamint az erdélyi egyházi és világi atyafiak népes közgyűlésében. Azután, mivel ezen a gyűlésen nem lehetett valamennyi pontra átmenni, folytatólag előterjesztett a fejedelem elnöklete alatt Gyulafehérváron összeült református főrendeknek, harmadszor előterjesztett 1649-ben ugyancsak Gyulafehérvárott II. Rákóczy Györgynek is, aki tanácsosainak közbejöttével megtisztította a kánonokat mindazon pontoktól, melyek a rágalmazás gáncsainak tárgyul szolgálni látszottak. Végre a még függőben levő pontok a június 12-re Marosvásárhelyre összehívott generális zsinat elé terjesztettek, ahol ezek tisztázása után a létrejött kánonok újólág felolvastattak és az összes egyházi képviselők egybehangzó ítéletével minden ellenmondás nélkül helybenhagyattak és elfogadtattak.

Alig léptek életbe a Geleji kánonok, egy újabb mozgalom ütötte fel a fejét a református egyház kebelében. Ez a mozgalom a puntánus és independens mozgalom, amelynek elve az volt a többek között, hogy a püspöki hivatal töröltessék el, s presbyteriumok állíttassanak fel. Az egyház férfiai között így két párt keletkezett, s főleg a presbiteres papok

Barcsay Ákosnak, az új erdélyi fejedelemnek az oltalma alatt átalakítani akarták a gyülekezeteket. Barcsay abba is beleegyezett, hogy a püspökség eltöröltessék, s a presbiteriumok felállíttassanak. Barcsay azonban nem sokáig uralkodott, s utána Kemény János került az erdélyi fejedelmi székbe. Ő annak idején a Geleji kánonnak megalkotásánál elsőrangú szerepet vitt és ellene volt a puritánus mozgalomnak. Ezért mielőtt trónra került, püspök-választás céljából — mert ez időben épen nem volt püspöke az egyháznak — a református egyház generális zsinatának összehívásáról is gondoskodott, amely 1661 április elsején csak-ugyan össze is ült *Marosvásárhelyen*.

Ennek a zsinatnak mindenekelőtt az egyház régi alkotmányát kellett helyre állítania, s evégre „a fejedelem megegyezéséből” mindenekelőtt azt határozta, hogy „a püspöki igazgatás az Erdélyi Reformáta ekklézsiában továbbra is megtartassék”, majd ehhez még hozzáfűzte, hogy „a presbyteriánizmusból származott egyenlenség eltöröltessék és legyen egyformán az Ekklézsiái igazgatás, csak-hogy nem mások elnyomattatásokkal, megfojtatásokkal és gyalázatokkal”. Ugyancsak az egyház alkotmányára vonatkozik az a határozat is, amely szerint „a Kollegium javainak gondviselésére Gondviselők rendeltessenek, s úgy az Ekklézsiákéra is, akik a Generális Synodusnak Esztendőnként számot adjanak”. Intézkedett még ez a zsinat az egyházak illendő ruházatáról, megválasztotta püspöknek Veresmarti Gáspár kolozsvári lelkészt, aki a homágium letételére és papszentelésre, ugyancsak Marosvásárhelyre hívta össze a rendes közzsínatot ez év június 19-re.

Ebben a században még egy momentum fordítja Marosvásárhely felé a figyelmet. Ez az 1694. évi generális zsinat: Ez a zsinat az erkölcsi életre vonatkozó határozatokat hoz. Pl. a paráznák, kiktől emiatt házastársuk elválasztatott, ennek életében új házasságra nem bocsáthatók. A kiközösítettek két hétig tartoznak gyülekezeti egyházkövetést végezni. A makacs kiközösítettek, t. i. kik egyházat nem akarnak követni, ne túressenek meg, azaz egész a kivégzésig terjedhető külső büntetésekkel kényszeríttessenek a megjavulásra. Az idegenek, az ismeretlenek bizonyítvány nélkül a faluba be ne bocsáttassanak.

Több kiemelkedő egyházi esemény e században nem történt Marosvásárhelyen. Azonban, ha forgatjuk erdélyi protestantizmusunk történetének lapjait, meglátjuk azt, hogy Marosvásárhely a további századokban is az erdélyi református anyaszentegyház hegyen épített városa, világító oszlopa, amelynek minden korszakban, minden században megvolt a maga történelmi jelentőségű szerepe Erdély egyházi és politikai életében.

Dr. Dávid György.

Lloyd George és a béke.

Lloyd George nem rég a welszi baptista Ifjúsági Egyesülethez a békére vonatkozólag egy feltűnést keltő indítványt intézett. Többek között azt mondja, hogy a parlament egy törvénye sokkal, tízszerre több szabályt és rendeletet tartalmaz, mint az egész Újtestamentum. Élt a nagy törvényadó: Mózes, éltek a kiváló tanítók és bölcsök: Socrates, Platon és Aristoteles és az egyformán törvényadó és tanító: Mohamed. De Krisztus egészen más és sokkal több volt, mint ezek. Ő volt az egyedüli Teremtő, aki nemcsak szabályokat és tanokat adott, hanem aki újra teremtette az embert. Az Ő nagysága nem a törvények létrehozásában, hanem feleslegessé tételében volt.

„Jóllehet — mondja Lloyd George — megalakult a nemzetek szövetsége, létrejött a Kellog-paktum és bár Locarno is úgy nyilatkozott, hogy nem lesz többet háború, mégis látjuk, hogy ma is úgy kísért sok népet a háború, mint a Kain napjaiban. Csak egy olyan nemzeték képes újabb háborúra, amelyik nem ismerete a háborút, s amely csak a háborúnak regényes voltára és dicsőségére gondol. Önöknek meg kell változtatniok a légkört. Ez azonban nem adhat okot a csüggedésre. Bárminek a megvalósítására időre van szükség. Ebben a munkában pedig az Isten és nem az ember az időnek a tulajdonosa, Ura.”

Hazatért testvéreink.

Nagy Kálmáné, olaszteleki Kolumbán Margit kolozsvári református tanítónő Nagy Kálmán igazgató-tanító felesége november 22-én hazatért a mennyi Atyához. Gondos, szerető hitves. Istentől elhívott nevelő lélek volt, akinek nemcsak jelenlétét, de áldott és nemes lelkét fogják sokáig nélkülözni férje, rokonai, barátai és kicsiny tanítványai. Legyen áldott emlékezet!

Molnár Imréné, szül. Zoltán Ilona nyug. áll. el. iskolai tanítónő, Molnár Imre bardóczi lelkész testvérünk felesége. életének 44-ik évében eltávozott a földi világból. Szelid, türelmes, gondos anya, hűséges, melegsívű feleség és áldott papné volt, aki derűt és napfényt árasztott a bardóczi papi lakásra és gyülekezetre. Áldott emlékezet!

Néhai Nagy Lajosnak, a nagyenyedi Bethlen-Kollegium rektor-professorának özvegye: Herczegh Róza életének 72-ik évében, hosszas szenvedés után Budapesten 1930. december 17-én az Urban elhunyt. Mi már személyesen nem ismerhettük, de tudjuk róla, hogy a mi református nagyasszonyaink sorába tartozott. Legyen áldott az ő emlékezte miközöttünk.

Bern.

Keresztyén fiatalberek politikai szövetsége.

A „Kirchenblatt für die reformierte Schweiz“ egyik cikkében Paul de Quervain Günnligenből értesíti olvasóit egy új szövetség létesítéséről és elveiről. E szövetség célja, hogy a német Svájc protestáns ifjúságát csoportosítsa, abból a célból, hogy energikusabb cselekvésre ösztönözze a keresztyén köröket politikai téren. Ezen új és kevészámú szervezet neve: „Jungevangelische Vereinigung für Politik“. Abból a pontból indul ki, hogy az evangélium jobban át kell hassa a mindennapi életet. Ezért felhívja tagjait, hogy ne csatlakozzanak egyetlen theológiához se, melyek most harcokban állanak az evangélium interpretálása miatt, hanem inkább az élő Krisztushoz csatlakozzanak. Ez a szövetség kijelenti „mi evangéliumiak vagyunk“ Egyik tag sincs kötelezve arra, hogy valamelyik politikai párthoz tartozzon. Mindegyik kell támogasson egy, az Isten törvénye által inspirált s a Szent Írásban kijelentett szociális politikát, mely az állam vagy bármely politikai párt törvényei fölött áll. A szövetség igyekszik programját megvalósítani, konferenciák szervezése, aktuális kérdésekről szóló megoldások kiadása által, végül a választásoknál való közbenjárás által, amikor olyan személyekről van szó, kik az ő elveiket elfogadták.

*

Németország.

Törvény a kávéházak és vendéglők részére.

Az új Németország egy fontos törvénnyel gazdagodott meg. Ez a törvény a kávéház és vendéglő tulajdonosok mesterségét szabályozza. E törvény érdekesebb pontjai a következők:

Egy új kávéház megnyitásánál be kell bizonyítani, hogy megfelel a valóságos szükségnek. Ha ez a bizonyíték meg is van, a jóváhagyás visszautasítható, ha a kérvényező jellege nem nyújt kellő kezességet a kávéház jó igazgatására nézve, nevezetesen ha megköcköztetné, hogy a lakosság s főleg az ifjúság részére romlás helyévé válljon. A tulajdonos felelős vendégeinek és személyzetének fizikai és erkölcsi biztonságáért. Kötelezve van arra, hogy alkohol tartalmú italok mellett, alkohol nélküli italokat is tartson. Záróra reggel 1 óra-kor van. Reggel 7 óra előtt a pálinka árusítása tilos. A kormányok megtilthatják erős likőrök

árusítását, bizonyos esetben, 2 napig hetenként. Ezzel meg akarják akadályozni azokat a túlzásokat, melyek fizetési napokon s választások alkalmával történnek. A pálinka árulása meg van tiltva sporttelepeken és 18 éven aluliaknak. Tilos bármelyik szeszes italt árulni 16 éven aluliaknak és részegeknek. Az ételek elfogyasztása és ára független bármilyen ital elfogyasztásától.

Mikor leszünk mi is ellátva egy ilyen törvénnyel?

*

Lengyelország.

Egy sátáni szekta.

Az „Allemagne Évangélique“ tudósításai szerint, Varsó hatóságai felfedeztek a városban egy szektát, melynek tagjai a Sátán imádoinak nevezik magukat. Egy 85 éves öreg ember a fővezér. E különleges szekta célja, hogy harcoljon a keresztyénséggel szemben a Sátán vallása érdekében. Összejöveteleiken, a katolikus és orthodox templomokból ellopott istentiszteleti tárgyakat használnak arra, hogy gyalázzák és gúnyolják Krisztust. A tagok állítólag a vezetőknek oly rendkívüli hatása alatt állanak, hogy midőn lelkiismereti furdalásai keletkeznek, inkább öngyilkosok lesznek, mintsem elhagyják e szektát. Lelki patronusuk Simon, a varázsló, kit a Cselekedetek könyve említ. A rendőrség felfedezte, hogy az új szekta többek között az orosz kolónia tagjaihól áll.

*

Vatikán.

A pápa és a Népszövetség.

„Das Evangelische Deutschland“ előadja azokat a gondolatokat, melyeket G. de Reynold berni egyetemi tanár fejtett ki a Népszövetség érdekében alakult ligák kongresszusán, mely a múlt nyáron volt Genfben. A pápa, mondja de Reynold, akadályozva van az egyház tanítása által, hogy a Népszövetség tagja legyen, mert a szellemi hatalom nem osztályozható be az idői hatalom kereteibe. Mindazonáltal, bizonyos célok, melyek a Népszövetség előtt állnak, mint a népek közötti béke, a kényszer-munka elleni harc, a gyermekek védelme a nemzetek közötti cooperatio, megegyezik azokkal a célokkal, melyeket a katolikus egyház tűz ki. Ezért egészen lehetséges egy szoros kollaboráció a Szent Szék és a Népszövetség között. Az lehet mondani, hogy a Népszövetség munkája akkor lesz sikeres, ha át lesz hatva a katolikus gondolat által. Az az elégedetlenség, mely mind jobban megnyilvánul a nemzetek között, melyek tagjai a Népszövetségnek, és amely ennek kevésé kielégítő ered-

ményeket felmutató munkája folytán keletkezett, hebizonyítja, hogy a Népszövetségnek a pápával való kollaborációja csak emelni fogja az előbbinek tekintélyét és értékét a népek között. A Szent Atya máris állandó kapcsolatot tart fenn berni nunciuszának közvetítése által, a Népszövetség tagjaival. Nincs kizárva, hogy nemsokára képviseltetni fogja magát Genfben állandó kiküldött által, ki együtt fog dolgozni a Népszövetség albizottságával, melynek főfeladata, hogy keresse a fent említett speciális erkölcsi problémák megoldását.

„Semaine Religieuse.“ 1930. nov. 1.

Keresztyén kritika

A. Dioklétianus kora Oroszországban.

„Kirchenblatt für die reformierte Schweiz“ egyik decemberi számában olvastuk Adolf Kellernek a világkeresztyénség egyik legalaposabb ismerőjének tollából azt a súlyos, egyenesen a Diokletianus korára emlékeztető keresztyén üldözést, amely ma Sowjet-Oroszországban folyik. Felveti Adolf Keller azt a nagy kérdést: Mit tehetünk az orosz keresztyénekért? — aztán felsorolja mind azt, amit az európai keresztyénség tett, de felsorolja azt is, amit tehetne, vagy szeretne tenni, de nem képes, vagy nem tud, vagy amit épen tenni nem akar. Nem tud diplomáciai úton befolyjni, nem tud politikai bojkotot alkalmazni és nem mer háborús eszközökhöz nyúlni. Hangzottak el hatalmas tiltakozások, amelyek mint mozgalmak, végigmentek az egész világon, megszólalt minden egyház és minden konfesszió. Az európai protestáns segélyakció is munkába állt és sok nehézségek között, anyagilag kísérelte és kíséri meg enyhíteni azt a sok és rettenetes szenvedést, amelyen napról-napra átmennek orosz keresztyén testvéreink. Miután nagy ma Oroszországban az Isten Igéje utáni éhezés, megkísérelték egyes európai egyházak Szentírással ellátni az üldözötteket, majd, amikor ennek kiszámíthatatlan nehézségei támadtak, benn az országban indult meg a Szentírás kiadása, ami azonban rendkívül költségesnek bizonyult. Ujabbán még ez az út is lehetetlenné vált, miután most már a Szentírást is épen úgy üldözik, mint a vele élő lelkeket. Egyetlenegy hatalmas és hatékony eszköz áll ren-

delkezésiünkre az imádság, amelynek erejével egybekapcsolódhatunk üldözött testvéreinkkel a láthatatlan Anyaszentegyház nagy közösségében. Ezzel a segítséggel, ezzel a kéznyújtással élnünk kell nekünk is, valamennyiszer ott állunk imádságainkkal az Uristen orcája előtt.

Van azonban nekünk ehhez a kérdéshez valami más mondanivalónk is. Ennek a beszámolóknak és ennek a felhívásnak a tükrében meg kell látnunk az európai és általában a világkeresztyénség ítéletes nagy gyöngegségét és tehetetlenségét is. Addig, amíg csak a józan értelmi lehetőségekre gondolkunk, amelyeket Adolf Keller felsorakoztat, megnyugtathatjuk azzal magunkat, hogy mindent megtettünk, de ha az élő hit lehetőségeire és kockázat-vállalására gondolunk, akkor azt kell mondanunk, hogy a lanyha tiltakozásokon túl, a hit leleményességénél fogva még többet, valami egészen döntő jelentőségű dolgot is tehetnénk, ha a mi keresztyénségünk a Diokletianus korabeli keresztyének lobogó erejétől lenne áthatva. Ha nem lenne névleges az egész európai keresztyénség és ha nem lenne annyi pusztá politikai taktikától áthatott minden keresztyén szolidaritási mozgalom, akkor képes lenne minden keresztyénnek nevezett államot egy közös frontba állítani az Antikrisztus ama tobzódásával szemben, amely ma Sowjet-Oroszországban pusztít minden tiszta emberiséget és rombol mindent, ami keresztyén életnek és kultúrának nevezhető. Az a katasztrófális ebben a kérdésben, hogy ma még a keresztyén egyházak is, nem is szólva az államokról, többre becsülik azokat a politikai tekinteteket, amelyek bizonyos érdekeket szolgálnak, mint az Isten ügyét. — Az Adolf Keller felhívásához: Imádkozzunk orosz keresztyén testvéreinkért! — szeretném hozzáfűzni azt a felhívást is: Imádkozzunk a mi európai-amerikai keresztyénségünk megújulásáért és győzelmes megerősödéséért, hogy valóban tudjunk valamit tenni az Isten ügyéért. — A mi vigasztalásunk az, hogy az Isten az ő ügyét a mi gyávaságunk, árulásunk, hitlenségünk és erőtlenségünk dacára is meg fogja védeni. Az imádság az az áldott eszköz azonban, amely által Isten bevon minket is az ő nagy győzelmébe!

T. S.

Szerezzünk előfizetőket! ■■■

Minél többen csoportosulunk, annál erősebbek vagyunk és annál többet tudunk adni!

Az Anonymus kritikához.

Vettük és minden kommentár nélkül adjuk a következő levelet:

„Kedves Szerkesztő Úr!
Testvérem az Urban!

Ha elfogadhatónak találja, kérem becses lapjában, mai postával Derzsy Endre kollégámhoz, mint a Ref. Lelkészek Lapja szerkesztőjéhez intézett következő szövegű levelemet közzétenni:

„Kedves Testvérem! Nagyon megszorított az „Egy őszinte Anonymus” kritikája, mely a Ref. Lelkészek Lapjában megjelent.

Már érdemileg elintézték azt, mint kritikát a különféle lapok hasábjain, így a Ref. Lelkészek Lapja hasábjain is.

A magam részéről nem látom eléggé megfelelően elintézve ezt az ügyet. Azon az állásponton vagyok, hogy aki ilyen lelkülettel tudott írni kritikát, az nem húzódhatik meg az álnév névtelensége alatt! Azt ezennel kiadni kérem a szerkesztőtől, hogy nézzünk szemébe és tudjuk meg, hogy kicsoda az a református lelkész, aki ilyen írásra képes volt!

En nem helyeslem a lap szerkesztője azon eljárását sem, hogy a Ref. Lelkészek Lapjába ilyen írást közzétejt!

Le is vonom a konzekvenciát: addig nem fizetek elő a lapra, míg annak a lelkésznek a nevét nem hozza nyilvánosságra!

Ne is küldje a lapot, ha nem tesz eleget felszólításomnak.

Atyafiúi üdvözlettel vagyok

Bere (Szilágy megye), 1930 dec. 28.

szolgatársra:

Tárczy Géza, ref. lelkész.

A magyarországi Egyetemes Konvent most küldte szét az Egyházközségeknek Magyarországon, a négy református püspökség területén 1931 január hó 1-től kezdve kötelezőleg előírt új istentiszteletek és egyéb egyházi liturgia mikénti vezetésére vonatkozó új istentiszteleti rendtartást.

A Biblia fordításai évről-évre szaporodnak. Jól túl vannak már a 600-on. A 639-ik fordítás a worrorra nyelv, melyet Ausztrália északnyugati részén beszélnek. Ámbár a törzs, mely ezt beszéli, csak 300 emberből áll, mégis más törzsek is megértik, akik ettől északra laknak, még a Montgomery-szigetcsoporton lakó nép is. Egy másik újabb fordítása az Ebriéóban lakó népnek jutott, az Elefántcsontpartokon. A 638-ik fordítás az ogoni nyelvet beszélő törzs kezébe adta az Isten Igéjét kb. 100.000 főnyi nép Nigeria déli részén.

A görgényi egyházmegye közgyűlése határozati-lag kimondotta, hogy a református felekezeti iskolák asztalára egy-egy teljes Biblia helyezendő. A mindennapi reggeli ének, ima és a tizparancsolat elmondása után a Tanító a Bibliából felolvasson.

A komáromi református egyházmegye a közel-múltban tartott lelkészi értekezlete a presbiterium kötelességeire vonatkozólag egy javaslatot dolgozott ki, melynek főbb irányelvei a következők:

A presbiteri gyűlést a lelkész imával nyitja meg. A presbiter-gyűlésekre csak akkor nem megy el, ha ágyban fekvő beteg, vagy halaszthatatlan ügyben elutazott.

A presbiter nem mulaszt el egyetlen Istentiszteletet sem, ha csak nem beteg. Ezért vasárnap nem utazik és nem végez és nem végeztet munkát. Mielőtt templomba menne, bemegy a lelkészi hivatalba, ahol csendes beszélgetés közepette összegyűl a presbiterium és amikor a templomba menés ideje elérkezik, a lelkész az élén, a presbiterium mögötte, szép rendben bevonul és helyét a főhelyen elfoglalja. E célra a presbiterium tanácssteremről gondoskodik. Az istentisztelet végeztével lelkészét a templom előtt testületileg megvárja, tőle ott vesz búcsút.

Úrvacsorával minden alkalommal testületileg él a presbiterium. Ezen kötelesség ellen semminemű kifogásnak helye nincs. Egyetlen alkalomnak szándékos elmulasztása maga után vonja a presbiteri tiszt-ségtől való megfosztást.

Istentisztelet előtt az úrasztalát megtéríteni a két gondnok, vagy főgondnok és a gondnok segít. A presbiterium a lelkésszel az elején, testületileg vesz úrvacsorát.

Az Erdélyi Református Egyházkerületi Nőszövetség elnöki konferenciáját 1931 január 12—17-ig tartja meg Kolozsvárt. Ezen konferenciára hivatalosak az Egyházkerületi Nőszövetségek elnökségei, valamint az egyházmegyei Nőszövetség elnökei, akadémizáltatásuk esetén azok helyettesei.

A görgényi református egyházmegye tantestületének II. csoportja november 16-án Marosjárásban Istentisztelettel, mintatanítással és műsoros ünnepélyvel kapcsolatos köri gyűlést tartott.

A hadadnádasi református egyházközség 216.000 leus költséggel új felkezesi iskolát építtetett.

A Tiszántúli Református Egyházkerület szabályrendeletben körvonalozta a legátus-fogadást, amelyben a 800, vagy ennél nagyobb lélekszámmal bíró gyülekezeteknek kötelezővé tette minden nagyobb ünnepen, kisebb gyülekezeteknek pedig évenként legalább egy nagy ünnepen a legátus-fogadást.

Golden rule foundation, vagyis vasárnapi arany-szabály mozgalom Amerikából indult ki. Ma már az egész világon el van terjedve. Abból áll, hogy akik ehhez csatlakoznak, minden év december második vasárnapján egy igen egyszerű szegényes ebédet esznek, vagy nem is ebédelnek és az így megtakarított pénzt a templom perselyébe teszik. Az így összegyűlt templomi perselypénzt a világközpontba beküldik és innen szétosztják azokba az országokba, ahol legnagyobb a szükség. Ebből az alaphól kapott a feketési (Jugoszlávia) árvaház is a múlt évben 500 dollárt. A mozgalom amerikai kiadmányjaiban állandóan találunk képeket és ismertetéseket az említett árvaházról.

A Golden Rule foundation azonban csak oda küld adományokat, ahol ezt a szokást szintén bevezetik s ahonnan december második vasárnapi perselypénzeket oda beküldik.

Ezért a bácskai (Jugoszlávia) református egyházmegye közgyűlése a következő határozatot hozta: „Az európai Zentralstelle felhívására az egyházmegyei tanács kimondja, hogy bekapcsolódik az „arany-szabály-vasárnap” (Golden Rule foundation) akcióba, melynek az a célja, hogy egy napon az egész világon élő keresztyének a szükségét szenvedő gyermekek javára áldozatot hozzanak. Az „arany-szabály vasárnap” hivatalos napján, december második vasárnapján, az összes templomi perselypénzeket kéri az egyházközségektől erre a célra beküldeni.”

Valamennyi lelkészi hivatal és presbiterium körlevélben felhívást kapott, hogy a december 14-iki templomi perselypénzt küldjék be az egyházmegyei pénztárba, hogy onnan egy összegben kiküldhessék Genf-be, a világközpontnak, ahol nem annyira az összeg nagyságát, mint inkább a jóakaratot méltányolják.

A budapesti K. I. E., miként a multban, a családnélküli fiatal emberek részére december 24-én este is megrendezte jól sikerült karácsonyestjét.

Az első román nyelvű Biblia megjelenése I. Rákóczy György uralkodásának az idejére esik. Ugyanis I. Rákóczy a román nép részére iskolákat, templomokat építtetett; saját költségén lefordíttatta román nyelvre és kinyomattatta a gyulafehérvári nyomdájában a Bibliát.

Magyarországon az Országos Református Lelkészegyesület Református Védőszövetsége megkezdte áldásos működését.

A Szövetség célja: a már meglévő intézmények (Kálvineumok, Nagypénteki, Bethlen Kata stb. árvaházak, Otthon misszió, Özv. Lelkésznek Otthona, Diakonissza anyaházak, tanítói jölléti intézmények, Filadelfia, gyermek-tejakciók és nyaraltatások, diákjölléti intézmények stb.) támogatása és továbbfejlesztése, új intézmények (árvaházak, tehetetlen agok, epileptikusok, iszákosok, bukott nők menhelye, vak, siketnéma, nyomorék gyermekek számára gyógypedagógiai intézetek, üdülők és nyaraltatóhelyek, gyógyházak, keresztyén szállók, munkaközvetítő irodák, alkoholmentes melegedők, tüdőbetegeknek ápolóhelyek, diszpenzerek, tanoncotthon, anyas és csecsemővédelem stb.) létesítése, a testi és lelki nyomor enyhítését célzó különböző mozgalmak és intézetek rendszeres segítése.

E feladatok megoldására szükséges munkaerők (diakonusok, diakonisszák, evangélisták, szociális testvérek stb.) képzése.

A külmisziói mozgalom támogatása keresztyén sajtó- és irodalom szolgálat, bibliakiadó és terjesztő társaság létesítése.

Budapesten Protestáns Harmónia néven énekar alakult, amely országos propaganda eszköze kíván lenni a protestáns énekkultúrának. Közlebről egyházi hangverseny körútra indul és tudását mindenekelőtt Debrecen, Szeged, Szombathely, Győr és Békéscsaba közönsége előtt fogja bemutatni.

A Vasárnapi Iskolai Világszövetség Brit Osztálya az egész Európa nemzetekinek vasárnapi iskolai vezetői és tanítói részére az első európai keresztyén nevelésügyi értekezletet Magyarország fővárosában, Budapesten, 1931 augusztus hó 11—16. napjain fogja megtartani. A vonatkozó programot és részvételi feltételeket annak idején közölni fogjuk.

A Magyar Missziói Szövetség kiküldöttei Dörössy Lajos és neje Bulgáriába mentek, hogy a mohamedánoknak hirdessék az evangéliumot. Tudvalevő ugyanis, hogy az iszlam a legerősebb ellenállást tanúsítja a missziói munkával szemben.

A bukaresti első magyar színház december 25-én kezdte meg előadását a Szent Istvánval egyesült Magyar Társulat helyiségében. Ezt az előadást Gulácsi Irén: „Színháznyitás“ című egyfelvonásos játéka vezette be.

Párisban a különféle téli tárlatok és egyéb képzőművészeti kiállítások között legérdekesebb és legtöbb látogatót vonz a napokban ünnepélyes formák között megnyitott lengyel nemzeti kiállítás, melynek célja, hogy bemutassa a világnak az ország felosztásától, függetlensége elvesztésétől a mai napig a lengyel nemzet életét. Amely korszakot a lengyel szépművészeti főkomiszárius a megnyitáskor úgy jellemzett, hogy: „Kilencvenesztendei rabság és viaskodás után a szabadságért és tizesztendei béke.“

Külön magyar dicsőség ebben a kiállításban az a rész, amely a budapesti Országos Levéltár, valamint az állami múzeumok jóvoltából pompás anyagban, érdekesen és feltűnő propagáló értékkel viszik a néző elé azt a küzdelmet, amelyet Magyarország s a magyar föld fiai folytattak minden bécsi konkarizálás és elnyomás ellenére azért, hogy segítsenek a lengyel testvéreiknek hazájuk felszabadításában.

Debrecen város törvényhatósága november hó 27-én tartott közgyűlésén egyhangú lelkesedéssel egy 560 négyszögölös telket ajánlott fel díjtalanul a debreceni Keresztyén Ifjúsági Egyesület számára a város szívében. A telek tőszomszédságában levő másik hasonló nagyságú területet nemrég vette meg egy pénzintézet a várostól 100.000 Pengőért (3.000.000 L.) Így a debreceni K. I. E. egy igen értékes telek birtokába jutott.

A Keresztyén Nevelésügyi Nemzetközi Tanács, mely tulajdonképpen nagy vasárnapi iskolai szervezet, 1931 február hó 10—18. napjain tartja nagy konferenciáját Chicagóban.

Budapesten a Kisfaludy Társaság most osztotta ki az idei Gregus-díjat. Ez a díj az 1924—1929. évek legkiválóbb építőművészeti alkotás számára volt fenntartva.

A Kisfaludy Társaság két művészt tüntetett ki a Gregus-díjjal. Az egyik: a budapesti Baár-Madas református leánynevelő intézet épülete, mely magyaros törekvésű építőművészetnek legkiválóbb remeke az utóbbi hat év alatt és Medgyaszay István munkája, a másik pedig a győrvárosi róm. kath. templom, amely Árkay Aladár műve.

Az „Ogonjók“ című orosz folyóirat legújabb száma szerint az Ural vidékén építék fel az első új kommunista várost 50.000 ember számára. Az öszszes szobák berendezése egyforma lesz: egy asztal, két szék, egy nyugágy és egy mosdóból fog állani.

Az ilten lakó szülők gyermekeit 16 éves korukig az állam fogja nevelni. Koronként, de rendszerileg megállapított időközökben, meglátogathatják a szülők gyermekeiket, azonban az „a p a“ és „a n y a“ megszólítást használniok a gyermekeknek nem szabad.

A londoni karácsonyi könyvvásár legkeresettebb olvasmánya ez alkalommal a Biblia volt. Egyedül a Selfridge-áruház könyvosztálya naponként átlag ezer Bibliát adott el. A Biblia-eladás terén az 1930. év egyébként is rekordot jelentett. Mert ez év folyamán nem kevesebb, mint 48 millió Bibliát adtak el. Az előző évihez képest ez a szám 8 millió többletet jelent, míg az 1928. évhez viszonyítva 13 millió Bibliával többlet adtak el az 1930. év folyamán.

A legrégibb, legmaradibb és legnehezebben eljáritható írásrendszer a Krisztus előtt 3000 évvel már ismert kínai képrás.

Az egyiptomi ékírás, a hieroglifák a papok tudománya volt, eleinte titokzatosságában vallási kultuszt szolgált, agyagba, kőbe vésva a faraók uralmát, isteneredetét hirdette.

Az egyiptomi ékírás későbbi fejlődésében sokat köszönhet elsősorban a főniciaiaknak. Ők hozták használatba legelőször a hangírást és már 22 jegyük volt. De a főniciai ábécé még csak mássalhangzókat ismert. Ez az írásmód az alapja: az arámi, szir, héber, arab, török és hindosztán írásnak.

Az írásjelek eleinte jobbról balra haladók voltak, csak később tértek át a balról jobbra folyó írásmódhoz. Pl. a héber írás még ma is megőrizte ebben ősi formáját és jobbról balra íródik. A görög ábécé már óriási előrehaladást jelent az írás történetében. A görögök az elsők, akik rövid és hosszú magánhangzókat használtak. A rómaiak a görög ábécét átvették és kibővítették. Az ősi latin ábécé 20 jegyből állt. A római ábécé későbbi fejlődési fokán kiszorította az európai népeknél a germánok runáit.

A régi kínai kultúra késői ajándéka a papír is eljutott Európába, mert a papír gyártását a kínaiak már a Krisztus előtti században ismerték, de mi csak a XIV-ik században tudtuk meg a készítési módját.

Az egyházmegyei belmissziói előadók értekezletét Kolozsavárt a ref. Theológián 1930 december 15—17. napjain tartották meg. Az értekezlet vezetője dr. Imre Lajos ref. theol. tanár, egyházker. belmissziói előadó volt.

A bukaresti református Nőszövetség folyó évi dec. 21-én igen jól sikerült, gazdag műsoros karácsonyfa-ünnepélyt rendezett Bukarestben.

A külkülli egyházmegye évi rendes közgyűlését 1930 december 11-én tartotta meg. A közgyűlés kiemelkedő mozzanata volt az egyházmegye agilis esperesének, Fejér Pálnak mindenre kiterjedő részletes jelentése. Sok elszomorító és gondolkodásra késztető adatok kerültek nyilvánosságra e megtett jelenléti nyómán. Egyik ilyen fájdalmas része az esperesi beszámolóban, hogy a kutyfalvi református régi, még a magyar impérium alatt is eredményesen működött felekezeti iskolától a Minisztérium a működési engedélyt megvonta. Indoka az, hogy az iskola udvara kicsiny, az iskola tanfelszerelése nem megfelelő és hogy tanítói nem képeztettek. A valóság pedig az, hogy az iskola udvara évtizedek óta megfelelt teljesen a kijelölt célnak, felszerelése vetekedik sok állami iskolai felszereléssel és tanítói pedig szabályszerű oklevéllel képesített tanítók.

Tradicionális kegyelettel emlékezett meg Kiskőrös városa december 31-ike estvéjén halhatatlan emlékü nagy költőnk: Petőfi Sándor születésnapjáról. Megható mozzanata volt az ünnepélynek, amikor pontosan éjfélkor, Petőfi születésének pillanatában, megkondultak az összes harangok és negyedórán át tartott a harangzúgás.

Az olasz-i református Nőszövetség az állami kórházakban volt betegeknek, valamint a törvényszéki fogházakban levő református elítélteknek karácsonyfa-ünnepélyt rendezett és megvendégelte őket.

Magyarországon folyó évi január hó 1-től kezdve az ítéleteket nem a magyar állam nevében, hanem a Szent Korona nevében hozzák meg a bírák.

Bukarestben a református Hittestvéreink száma 27.000.

Régi tradicionális kedves kötelességüknek tettek eléget a Kolozsvárt székelő testületek képviselői az elmúlt év utolsó napján, mikor megjelentek dr. Mákkal Sándor református püspök előtt. A megjelentek nevében Vásárhelyi János egyházkerületi főjegyző üdvözölte és az elkövetkező újévre a Főpásztor munkájára Isten áldását kérte. Püspökünk megköszönve a megemlékezést, válaszában a jelenlegi helyzetünket és jövőbeli feladatainkat vázolta.

A nagykörösi Református Nőegyesület fényes színházi est keretében mutatta be Sente Dezsőné Magyar asszonyok című tanulmányát. Az élőképekben elsősorban jelentek meg az egyes korok jellegzetes nőtipusai: Magyarországi Szent Erzsébet, Rozgonyi Cecilia, Kanizsai Dorottya a mohácsi nagy temetőben. Lorántffy Zsuzsánna a tudósok között. Árva Bethlen Kata betegetek gyógyít. Teleki Blanka a börtönben. Papp Váry Elemérné, stb.

Az egyes képek bemutatásakor korhű zene játszott, vagy a Dalegyesület énekelt. A befolyt jövedelem az Egyesület segélyezési pénztárának a jövedelmét gyarapította.

Az újtordai református Nőszövetség a folyó évi január hó 1-én igen látogatott vallásos estélyt tartott. Az ünnepi beszédet dr. Gönczy Lajos kolozsvári református theol. tanár mondotta.

Az Amerikai Magyar Lelkészeget nyolcféle tankönyv megírása céljából felhívással fordult azokhoz, akik az amerikai magyar nevelésügy iránt érdeklődnek. A kéziratok beküldésének határideje: 1930 január 31.

Szerkesztői üzenetek.

Kedves olvasóinknak kívánunk az 1931-ik évben áldott, békességes, munkás napokat. Adjon az Úristen sok drága alkalmat az Ő üzenetének meghallására s fakasszon sok áldást minden olvasónk életében az Úristennel való találkozás!

Filozófus. Köszönöm a figyelmeztetést, de a Dr. Muzsnai László: „Az egyetlen bálványimádó állat és világa” c. könyvét én is megkaptam. Tölem ugyan írhat bárki bármit a Kultsár „filozófiájáról” és aposztrófálhat engem, ahogyan csak tetszik, én efelett a kérdés felett többet nem vitatkozom. „Mi a filozófia?” cím alatt megjelent tanulmányomban leszámoltam. Különben is Muzsnai inkább csak fenyegetődik, hogy hogyan fogja kritikai szempontjaimat vizsgálát alá venni, de valóban ezt nem teszi. A Muzsnai nézetei és vélekedései épen annyira naiv és terméketlen dolgok, mint Kultsáré, akit mesterének vall. Ha a mesterrel nem érdemes vitatkozni, úgy a tanítvánnyal még kevésbé!

Dr. N. S. Értékes cikkét nagyon szépen köszönöm, szándékomban is volt közölni, azonban — úgy látszik a mi késedelmünk miatt — már másutt megjelent. Nagyon köszönöm és örömmel várom mindig tartalmas írásait. Szíves üdvözlöt.

Cs. J. Szép fordításait nagyon köszönöm. Kiváncok én is boldog újesztendő!

D. D. Ns-on. A brezoiui egyházközség javára küldött 100 lei adományát kézhez vettem, eddig vártam, hátha újabb adományok folynak majd be erre a célra. Miután nevét, kívánságára nem közölhetem a brezoiui egyházzal, engedje meg, hogy én fejezzem ki hálás köszönetemet. Ön az összeget oly csekélynek tartja, hogy nevét ezért sem akarja nyilvánosságra hozatni, de — amint írja — „nem is a név a fontos”. Megnyugtathatom, hogy, ha mindenki így hozná meg áldozatát, amint Ön tette, meg vagyok győződve, hogy a mi református egyházunk gondjai nagyot csökkennének.

Megjelent!

ÚJ ÉLŐ KÖNYVEK.

Megjelent!

„AZ UR CSODÁSAN MŰKÖDIK“ Bibliaköri vezérfonal III. évi anyaga.

Ára 20 Leu.

Teljes új feldolgozásban, az eddiginél gazdagabb tartalomban jelent meg az új vezérfonal.

MI A KÜLMISSZIÓ?

A külmiszió összes kérdéseit felölelő füzet, gazdagon illusztrálva jelent meg. Alkalmas a téli ifjúsági, nőszövetségi összejöveteleken, vallásos estélyeken való felolvasásra.

Ára 25 Leu.